

„Er det ikke den høitærede Ministers Hensigt at foretage en Forandring i Kjøreplanen for den jydskke Jernbane, sigtende til at forkorte det Op- hold af henved to Timer, som Persontogene, der hver Aften nord- og vestfra ankomme til Aarhus, nu maa lide? Ogter den høitærede Minister ikke tillige at foranlede, at Karren for Benyttelsen af Hestebanen ved Randers, som for nogen Tid siden er bleven forhøiet, atter nedfattes?“

Efter Dagsordenen gik man derpaa over til:

Afgjørelse af Formandens Forslag til Behandlingsmaaden af Forslag til Rigsdagsbeslutning i Anledning af en under 18de December 1872 i Stockholm affluttet Møntkonvention.

Formanden: Som det vil erindres, gaar Formandens Forslag ud paa, at denne Sag undergives to Behandlinger efter Reglerne for Lovforslags første og anden Behandling.

Uden Forhandling og Afstemning vedtoges dette Formandens Forslag.

Man gik derefter til den sidste Sag paa Dagsordenen, som var:

„Første Behandling af Forslag til Lov angaaende nogle Bestemmelser om Borger- og Almueskolevæsenet i Kjøbstæderne og paa Landet.“

(Lovforslaget findes i Tillæg A Sp. 987 ff.).

Fermansen: Naar jeg maa udtale mig og stemme imod det nuværende Lovforslag, er det ikke af den Grund, at jeg misliker den gode Mening, hvori den ærede Minister har forelagt det, og heller ikke af den Grund, at jeg skulde misliker den Sandhed, at vort Almueskolevæsen trænger til endogsaa dybtgaaende Ændringer og grundige Forbedringer. Jeg er saa lidt blind for dets Brøst og Mangler, at jeg ikke kan underkrive den Dom, som udtales i Begyndelsen af Motiverne, at vort Folkeskolevæsen i det Hele taget hidtil har kunnet betragtes som tilfredsstillende. Jeg veed nok, at jeg i den Henseende ikke har den herskende Mening for mig, og jeg er endogsaa beredt paa, at man til Bestyrrelse for den modsatte Betragtning vil henvise til Udlandets Dom derover. Vi have jo i flere Aar havt et indført Kort over Oplysningstilstanden i de forskjellige Lande i Europa hangende i et af vore Læseværker, hvoraf man ser, at medens flere af Europas større Lande ere betegnet med Rødt eller dog graat som en taaget Efteraarssag, er vort lille Land skinnende som en solbestraalt Egn uden mindste mørke Plet eller Stribe. Dette Kort vil man sige er udarbejdet paa videnskabeligt Grundlag, paa Grundlag af hvad man endogsaa har kaldt Viden-

skabernes Videnskab, Statistiken, og at lige overfor dette maa enhver Livsl. forstumme. Den forstummer imidlertid ikke, saa længe den nøgne Virkelighed ved hvert Skridt, vi gaa i Livet, træder os i Møde og taler med en anden Røst, aflægger Vidnesbyrd om, at med virkelig sand, for Livet i alle dets Retninger frugtbar Oplysning ser det overmaade smaat ud ikke blot i den egentlige Bøndeklasse, men ogsaa i andre Samfundsklasser. I Motiverne udtales det, at det nu kan befrøges, at Folkeoplysningen ikke længere vil holde Skridt med Udviklingen paa andre Omraader, med mindre der drages Omhu for, at der gives et fyldigere Grundlag for samme end det, vort nuværende Skolevæsen kan yde. Hvilket er nu det Grundlag, som nuværende Forslag vil yde, og som skal tilfredsstille Livets Længsel og Trang og bringe Oplysningen til at holde Skridt med Livsudviklingen paa andre Samfundsomraader? Den Ordning, som væsentlig ligger til Grund for vort nuværende Skolevæsen, er jo som bekendt Forordningen af 29de Juli 1814. Jeg skal ikke udtale mig om denne Lov og dens Fortrin med Hensyn til den Tid og de Tilstande, som da vare tilstede; men naar vi nu, i 1873, ville gaa til at give Almueskolevæsenet en anden Ordning, give det et andet og tidsvarende Grundlag, da maa det dog vel ikke med Alt det for Die, som siden den Tid har taget Plads i vor Historie, har givet Samfundslivet paa alle dets Omraader et helt andet Præg og en helt anden Skikkelse, har kaldet Tilstande til Live, der give ganske andre Nødvigheder og stille ganske andre Krav til Folket i dets Helhed, end man den Gang kjendte til; vi maa vel vente, at den Omdannelse, hvormed man nu vil afhjælpe de tilstedeværende Ulemper, haade med Hensyn til den udvortes Ordning og til det Indhold og den Fylde, man søger lagt ind i Undervisningen i Skolerne, maa helt og fuldt tage Hensyn til alt det Mellemliggende. Thi det gaar ikke an at lade, som om Samfundstilstandene fra 1814 vare tilstede endnu, de ledende Tanker og Grundsatninger dengang endnu de samme. Det er min Grund til at gaa imod dette Lovforslag, at det forekommer mig, at det helt og holdent tager Stæde paa Standpunktet af 1814, at der ikke er taget noget eller i alt Fald ikke noget fyldestgjørende Hensyn til den Livsudvikling, der senere er foregaaet, de Tanker, som Tiden senere har kaldt til Live, og som have gjort sig gjældende paa hele vort øvrige Samfundsomraade. Hvad er Forskjellen mellem hin Tids ledende Tanke og vor Tids? Jeg har engang set det Klart og kort og tyndt udtrykt af en af vore berømte Mænd, en Mand, som i sin Tid har beklædt den Plads, som den høitærede Undervisningsminister nu beklæder, saaledes, at hin Tids Tanke var: Alt for, men Intet ved Folket, hvorimod vor Tids Tanke er eller dog burde være: Alt for Folket og Alt ved Folket. Men jeg kan ikke skjønne rettere, end at